

sygn. akt I C 1219/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

10 października 2022 roku

Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w W. w I Wydziale Cywilnym w składzie:

Przewodniczący: asesor sądowy Mateusz Janicki

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 października 2022 roku w W.

sprawy z powództwa **B. P.**

przeciwko (...) z siedzibą w L.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

oddala powództwo.

UZASADNIENIE

I. Stanowiska stron

B. P. w pozwie przeciwko (...) z siedzibą w L. wniósł o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności aktu notarialnego, w którym poddał się egzekucji świadczenia niepieniężnego opiewającego na wydanie nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). W uzasadnieniu wskazał, że umowę zawarł na skutek błędu, w który został wprowadzony przez J. T. uprawnionego do samodzielnej reprezentacji pozwanego i działającego na jego rzecz, a ponadto „wskutek przestępstwa”. Wskazał, że został złożony akt oskarżenia przeciwko J. T. w tej sprawie. W ocenie powoda skutkuje to na podstawie art. 58 § 2 k.c. nieważnością umowy, którą przeniesiono własność nieruchomości na pozwanego oraz w której powód poddał się egzekucji świadczenia polegającego na wydaniu nieruchomości.

/pozew k. 4-9, uzupelnienie braków k. 14/

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. Wskazał, że tytuł wykonawczy, którego pozbawienia wykonalności powód się domaga, został już wykonany. Ponadto zaprzeczył, jakoby umowa przenosząca własność nieruchomości oraz poddanie się egzekucji dotknięte były nieważnością (odpowiedź na pozew k. 231-237).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

28 grudnia 2016 r. powód (zbywca) zawarł z pozwanym (nabywcą) w formie aktu notarialnego umowę przeniesienia własności nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) w zamian za zwolnienie powoda z długu z tytułu kary umownej (§ 3.1.). Powód zobowiązał się wydać pozwanemu nieruchomość do 1 stycznia 2017 r. (§ 4.1.). Powód co do obowiązku wydania pozwanemu nieruchomości poddał się egzekucji zgodnie z art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. (§ 4.2.). Zmiana właściciela została ujawniona w dziale II księgi wieczystej (§ 8.1.) (akt notarialny k. 49-54).

Postanowieniem z 17 lutego 2022 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy w W. nadał klauzulę wykonalności ww. aktowi notarialnemu w zakresie § 4 tego aktu tj. co do obowiązku wydania na rzecz pozwanego nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) i wydał tytuł wykonawczy pozwanemu (dołączone akta I Co 436/22, kopia postanowienia k. 48).

Tytuł wykonawczy został przez pozwanego zrealizowany w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy w W. – W. A. pod sygn. Km 786/22, w którym komornik dokonał eksmisji powoda z nieruchomości (bezsporne – k. 76, 232; zob. nadto pisma komornika k. 43, 255v, 272).

Już w 2017 roku powód zorientował się, że został podstępnie wprowadzony w błąd przez J. T., działającego jako reprezentant pozwanego, który w rzeczywistości nie chciał pomóc mu w oddłużeniu i być partnerem w działalności związanej z importem samochodów, tylko chciał przejąć nieruchomość i czerpać z niej korzyści dla siebie, i w tym celu podsunął mu do podpisu niekorzystne dla niego oświadczenia. W styczniu 2019 r. zgłosił to organom ścigania, a w marcu 2019 r. szczegółowo opisał podczas przesłuchania (zawiadomienie powoda k. 83-86, protokół przesłuchania k. 93-96).

W przedmiocie postępowania dowodowego:

Powyższy stan faktyczny wynika z przedłożonych przez powoda dokumentów, jak również z akt komorniczych i sądowych, o przeprowadzenie dowodu z których powód wnosił.

Sąd pominął dowód z zeznań świadka H. P. (żony powoda) oraz z przesłuchania stron z ograniczeniem do powoda na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c., mając na uwadze, że z uwagi na wykonanie tytułu, co musi skutkować oddaleniem powództwa o pozbawienie jego wykonalności, były one dla rozstrzygnięcia zupełnie zbędne.

Ponadto dowody te zgłoszone były przez zawodowego pełnomocnika na fakty „popelnienia przestępstwa” oraz „zawarcia nieważnej umowy”, podczas gdy są to kwestie prawne, oceniane przez sąd, a twierdzenia strony czy jego żony w tej kwestii nie stanowią istotnego dla rozstrzygnięcia faktu (art. 227, 840 k.p.c. w zw. z art. 84, 86 i 88 k.c.). Niezależnie od tego, co zostanie wyjaśnione w dalszej części uzasadnienia, przestępstwu z art. 286 k.k. (na które powołuje się powód), a polegającym na doprowadzeniu do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez podstępne wprowadzenie w błąd, na gruncie prawa cywilnego nie odpowiada sankcja nieważności bezwzględnej, jak chciałby powód, tylko sankcja wzruszalności (art. 88 k.c. w zw. z art. 86 k.c.), jako że cywilistyczny „podstęp” z art. 86 k.c. jest wiernym odzwierciedleniem karnoprawnego „oszustwa” z art. 286 k.k. Jest to o tyle istotne, że zniweczenie skutków umowy zawartej w wyniku „oszustwa” możliwe jest pod warunkiem uchylenia się od skutków prawnych tej czynności w zawitym rocznym terminie od wykrycia błędu (art. 88 k.c.).

Z tych samych względów sąd pominął dowody zgłoszone przez pozwanego w odpowiedzi na pozew. Prowadzenie postępowania dowodowego w przedmiocie, czy powód został, czy nie został przez J. T. oszukany, ma znaczenie na gruncie postępowania karnego przeciwko J. T. (toczącego się w Sądzie Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt VIII K 60/22), jednakże wobec oczywistej bezzasadności powództwa o pozbawienie wykonalności wykonanego tytułu wykonawczego, ponadto opartego na powoływaniu się na podstęp („oszustwo”) z uchybieniem terminu zawitego z art. 88 k.c., roztrząsanie tej kwestii w niniejszym postępowaniu było bezcelowe.

Podkreślenia wymaga, że postępowanie dowodowe sąd prowadzi wyłącznie na fakty istotne dla rozstrzygnięcia (art. 227 k.p.c.), a o tym, jakie to są fakty, decydują hipotezy norm materialnoprawnych mających zastosowanie do oceny wywiedzonego powództwa.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 840 § 1 k.p.c. dłużnik może żądać pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego. Podstawową przesłanką tego roszczenia jest istnienie wykonalnego tytułu wykonawczego tj. tytułu, który nie został jeszcze ani wykonany, ani pozbawiony wykonalności. W razie wykorzystania tytułu w postępowaniu egzekucyjnym (wykonania tytułu wykonawczego), nie ma możliwości wykonania go po raz kolejny (por. art. 816 k.p.c.), tym samym nie ma substratu, który sąd mógłby pozbawić wykonalności w trybie art. 840 § 1 k.p.c. Stanowisko to jest ugruntowane w

orzecznictwie (wyrok SN z 4.04.2002 r., I PKN 197/01; wyrok SN z 17.11.1988 r., I CR 255/88; wyrok SN z 20.01.1978 r., III CRN 310/77; wyrok SN z 30.05.2014 r., II CSK 679/13; wyrok SA w Gdańsku z 8.03.2019 r., V ACa 617/18).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, ponieważ pozwany w oparciu o tytuł wykonawczy, którego dotyczy powództwo, przeprowadził eksmisję powoda z nieruchomości, tytuł wykonawczy został wykonany, nie jest tym samym „wykonalny” i nie może być pozbawiony wykonalności wyrokiem sądu. Już z tej tylko przyczyny powództwo podlegało oddaleniu.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że zgodnie z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. można żądać pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego, jeśli wykaże się nieistnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym.

Obowiązek wydania nieruchomości pozwanemu, stwierdzony w § 4.2. tytułu egzekucyjnego, wynikał po pierwsze z art. 222 § 1 k.c. (na podstawie umowy z 28 grudnia 2016 r. własność nieruchomości przeszła na pozwanego, co zostało ujawnione w księdze wieczystej), a po drugie, miał także podstawę kontraktową w § 4.1. umowy z 28 grudnia 2016 r. Powód wywodził jednak, że umowa jest bezwzględnie nieważna jako „zawarta na skutek przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k.”. Stanowisko powoda nie zasługiwało na uwzględnienie.

Wskazać bowiem należy, że system prawa rozróżnia cztery sankcje wadliwości czynności prawnych – nieważność bezwzględną, nieważność względną (w dwóch postaciach – wzruszalności i unieważnialności), bezskuteczność zawieszoną i bezskuteczność względną. O ile w przypadku każdej z „wadliwych” czynności prawnych mamy do czynienia z naruszeniem prawa (na tym właśnie polega wadliwość), o tyle nie zawsze na wypadek naruszenia prawa przewidziana jest sankcja bezwzględnej nieważności czynności prawnej. Świadczy o tym już art. 58 § 1 k.c., gdzie explicite wskazano, że „właściwy przepis” może przewidywać inny skutek niż bezwzględna nieważność czynności prawnej naruszającej prawo.

Naruszenie prawa może bowiem przybrać różne postaci. Sprzeczna z prawem może być treść lub cel czynności prawnej (art. 353¹ k.c.), sprzeczna z prawem może być reprezentacja jednej ze stron czynności dwustronnej (art. 39 § 1 k.c., art. 103 § 1 k.c.) lub brak zgody organów nadzorczych osoby prawnej (art. 17 § 1 k.s.h.), sprzeczny z prawem może być wspólny cel stron umowy lub cel tylko jednej ze stron (zatajony przed kontrahentem), sprzeczne z prawem może być przystąpienie do czynności osoby z ograniczoną zdolnością do czynności prawnych (art. 18 § 1 k.c.), względnie sprzeczne z prawem może być działanie z pokrzywdzeniem wierzycieli (art. 59, 527 k.c.) lub wyzyskanie kontrahenta (art. 388 k.c.) przez zastrzeżenie dla siebie niewspółmiernego świadczenia do oferowanego drugiej stronie, w końcu – jak w niniejszej sprawie (jeśli dać wiarę powodowi) – sprzeczne z prawem może być „oszustwo” tj. podstępne wprowadzenie jednej ze stron umowy przez drugą stronę (art. 86 k.c.). W każdym z wyżej wymienionych przypadków „sprzeczność z prawem” wywołuje odmienne skutki.

Wielokrotnie sankcje z zakresu prawa cywilnego pozostają w zbiegu z sankcjami karnymi (por. art. 304 § 1 k.k. i art. 388 k.c. – jak chodzi o wyzysk; art. 286 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.c. w zw. z art. 88 § 1 i 2 k.c. – jak chodzi o „oszustwo”; art. 300 § 1-3 k.k., art. 301 § 2-3 k.k. i art. 527 k.c. – jak chodzi o zawieranie czynności prawnych z pokrzywdzeniem wierzycieli; art. 191 § 1 k.k. oraz art. 87 k.c. w zw. z art. 88 § 1 i 2 k.c. – jak chodzi o doprowadzenie groźbą bezprawną do dokonania czynności prawnej). Czasem natomiast prawo karne nie sankcjonuje bezprawia cywilnego (por. art. 385¹ § 1 k.c. i brak odpowiednika w ustawie karnej – jak chodzi o stosowanie klauzul abuzywnych). Z kolei w przypadku zawarcia umowy, której przedmiotem jest zobowiązanie do świadczenia stanowiącego dokonanie czynu zabronionego, umowa taka jest nieważna na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c.

W przypadku podstępnego wprowadzenia w błąd kontrahenta i doprowadzenia w ten sposób do zawarcia z nim niekorzystnej dla niego umowy, zastosowanie znajduje art. 86 § 1 k.c. w zw. z art. 88 § 1 i 2 k.c. Oznacza to, że osoba podstępnie wprowadzona w błąd przez kontrahenta ma prawo, składając pisemne oświadczenie w tym przedmiocie, uchylić się od skutków prawnych swojego oświadczenia o zawarciu umowy. Nie musi jednak tego czynić – nieważność czynności prawnej zależna jest tym samym od jej autonomicznej decyzji. Zastrzeżono jednak roczny termin zawity, po którego upływie wygasa uprawnienie osoby podstępnie doprowadzonej do złożenia oświadczenia woli do uchylenia

się od skutków prawnych tego oświadczenia. Z oczywistych względów upływu terminu zawitego nie można sanować powołując się na „bezwzględną nieważność” umowy zawartej wskutek podstępного wprowadzenia w błąd. Bierność podstępnie wprowadzonego w błąd przez rok po wykryciu błędu skutkuje trwałym związaniem się wadliwą czynnością prawną. Interes pokrzywdzonego „oszustwem” prawo gwarantuje w ten sposób, że bieg rocznego terminu zawitego rozpoczyna się w chwili wykrycia błędu.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, powód oświadczenia takiego nie złożył, tym samym umowa, którą zawarł z pozwanym – chociażby rzeczywiście, jak twierdzi, była skutkiem podstępного wprowadzenia go w błąd (dopuszczenia się na jego szkodę przestępstwa oszustwa) – wiąże strony.

Nie zmienia tego konstatacja, że podstępne wywołanie błędu drugiej strony, prowadzącego do zawarcia niekorzystnej umowy tj. „podstęp” w rozumieniu kodeksu cywilnego, wypełnia na ogół jednocześnie hipotezę „oszustwa” w rozumieniu prawa karnego (zbieg normy cywilnoprawnej z normą karnoprawną). O ile jednak na gruncie prawa karnego konsekwencją oszustwa jest kara pozbawienia wolności dla sprawcy, o tyle na gruncie prawa cywilnego konsekwencją podstępu jest uprawnienie wprowadzonego w błąd do uchylecia się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli w terminie rocznym od wykrycia błędu. Tym samym dopiero pod warunkiem złożenia przez wprowadzonego w błąd takiego oświadczenia (z zachowaniem terminu zawitego), zawarta na skutek „oszustwa” (podstępного wprowadzenia w błąd) umowa staje się bezwzględnie nieważna.

Powyższe znajduje odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w wyroku z 9 września 2004 r., II CK 498/03 kategorycznie odrzucił logikę, w myśl której doprowadzenie do zawarcia umowy stanowiące przestępstwo oszustwa skutkuje bezwzględną nieważnością takiej umowy („Przystępując do oceny zasadności przytoczonego zarzutu trzeba zauważyć, że skarżący podejmują próbę uzasadnienia zarzutu nieważności umowy z dnia 24 czerwca 1999 r. odwołaniem się do konstrukcji z dziedziny prawa karnego. Uszło natomiast uwagi skarżących, że system prawa cywilnego samodzielnie reguluje problematykę wadliwości czynności prawnych oraz wpływu wadliwości tych czynności na ich skuteczność prawną”).

Reasumując, powództwo było bezzasadne w stopniu oczywistym. Po pierwsze, zmierzało do pozbawienia wykonalności tytułu, który został już wykonany. Po drugie, opierało się na pomyleniu sankcji nieważności bezwzględnej z sankcją nieważności względnej.

Z.ądzenia:

- odnotować uzasadnienie;
- odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powoda adw. S. przez umieszczenie w portalu informacyjnym;
- odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pozwanemu z pouczeniem o apelacji;
- odnotować na okładce datę wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym.

W., 14 listopada 2022 roku asesor sądowy Mateusz Janicki